

หน้าตาของฝายชะลอน้ำ

ภารกิจ... ‘สู้ภัยแล้ง’

สร้างฝาย ปลุกสำนึก

คืนความชุ่มชื้นให้ผืนป่าตะนาวศรี

“...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภค และน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำ คนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้า คนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...”

กระแสพระราชดำริส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2539 ดังกล่าว ทำให้ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าซาบซึ้งในสายพระเนตรที่กว้างไกล และทรงห่วงใยพสกนิกรของพระองค์ทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกร ที่เป็นอาชีพหลักของชาติ ซึ่งต้องมีการใช้น้ำเป็นวัตถุดิบ

สำหรับในภาคอุตสาหกรรมก็เช่นกัน มีการใช้น้ำเป็นวัตถุดิบอย่างมากมายมหาศาล โดยเฉพาะโรงงานที่มีการผลิตกระแสไฟฟ้าที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งบางรายแม้จะเป็นบริษัทที่แปรรูปจากรัฐวิสาหกิจมา แต่ผู้บริหารอาจหลงลืมการบริหารจัดการการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

นอกจาก ปล่อน้ำดิบจากเขื่อนลงมาใช้น้อย่างฟุ่มเฟือยหลายโรงงาน รวมวันละมากกว่า 100,000 ลูกบาศก์เมตร ช้ำยังระบายน้ำหล่อเย็นเครื่องปั่นกระแสไฟฟ้าที่เหลือลงสู่แหล่งน้ำอีก โดยมีได้มีแนวความคิดที่จะหาวิธีบริหารจัดการการใช้น้ำที่สุขขึ้นมาจากแหล่งน้ำธรรมชาติ อย่างไม่รู้คุณค่า จึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในแหล่งน้ำ ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เมื่อสูบน้ำที่ไม่มีการอาหารของพืชไปใช้ และสุดท้ายถูกร่องเรียนจากเกษตรกร ประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียง

ดร.สุรพล ขามาศย์ อุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี และในฐานะนายกสมาคมศิษย์เก่าคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บอกว่า “ปัญหานี้ผิดใหม่ ในทางกฎหมายไม่ผิดเพราะไม่ใช่การปล่อยน้ำเสีย แต่ความถี่ที่ปล่อยมาเป็นจำนวนมากถึงกว่า

สุรพล ขามาศย์ กับน้องๆ พันธมิตรจิตอาสา

ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2553 จนถึงปัจจุบันจัดสร้างไปแล้ว 1,300 ฝาย ได้รับความร่วมมือจากบุคคลทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นประชาชน สถานศึกษา ระดับประถมและมัธยมในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ นักศึกษาคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รวมถึงชาวจิตอาสาซึ่งมาจากหลายองค์กร จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ดี และเป็นโครงการที่เดินตามแนวพระราชดำริ ที่จะ

นักเรียนจิตอาสาช่วยกันสร้างฝาย

ร่วมแรงร่วมใจกันคืนธรรมชาติให้ผืนป่า

ทำความดีถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ซึ่งเป็นที่รักเคารพบูชาอยู่เหนือเกล้าของปวงชนชาวไทยทุกๆ คน” ดร.สุรพลบอก และว่า

“ผมขอกราบวิงวอน ผู้บริหารภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะบริษัทมหาชนบางบริษัทที่อาจจะมุ่งเน้นดำเนินกิจการ เพื่อผลกำไรเป็นหลัก แต่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมในการร่วมกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอความกรุณาให้กลับมากดูแลช่วยกันฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งอาจช่วยกันสนับสนุนกิจกรรมดีๆ ได้หลายวิธีการ

“เช่น การจัดทำโครงการลดการใช้น้ำในกระบวนการผลิตของโรงงาน การลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากกระบวนการผลิต การสนับสนุนปลูกป่าเพิ่มเติม เช่น การปลูกป่าชายเลน ป่าเบญจพรรณ การจัดโครงการให้ความรู้กับเด็ก เยาวชนในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่เป็นต้นแบบ

มีนาคม 2539 ดังกล่าว ทำให้ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าชาวซึ่งในสายพระเนตรที่กว้างไกล และทรงห่วงใย พสกนิกรของพระองค์ทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพ เกษตรกร ที่เป็นอาชีพหลักของชาติ ซึ่งต้องมีการใช้น้ำ เป็นวัตถุดิบ

สำหรับในภาคอุตสาหกรรมก็เช่นกัน มีการใช้น้ำเป็น วัตถุดิบอย่างมากมายมหาศาล โดยเฉพาะโรงงานที่มีการ ผลิตกระแสไฟฟ้าที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งบางรายแม้จะเป็น บริษัทที่แปรรูปจากรัฐวิสาหกิจมา แต่ผู้บริหารอาจหลงลืม การบริหารจัดการการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

นอกจาก ปล่อน้ำดิบจากเขื่อนลงมาใช้น้อยอย่าง พุ่มเพื่อยหลายโรงงาน รวมวันละมากกว่า 100,000 ลูกบาศก์เมตร ชำยังระบายน้ำหล่อเย็นเครื่องปั่น กระแสไฟฟ้าที่เหลือนลงสู่แหล่งน้ำอีก โดยมีได้มีแนว ความคิดที่จะหาวิธีบริหารจัดการการใช้น้ำที่สูญสิ้นมาจาก แหล่งน้ำธรรมชาติ อย่างไม่รู้คุณค่า จึงส่งผลกระทบต่อ ระบบนิเวศในแหล่งน้ำ ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย เมื่อลุ่มน้ำที่ไม่มีสารอาหารของพืชไปใช้ และสุดท้ายถูก ร่องเรียนจากเกษตรกร ประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียง

ดร.สุรพล ชามาศย์ อุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี และในฐานะนายกสมาคมศิษย์เก่าคณะสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บอกว่า "ปัญหา เช่นนี้มีการร้องเรียนที่ซ้ำซาก ถ้ามว่าการปล่อยน้ำเช่น นี้ผิดไหม ในทางกฎหมายไม่ผิดเพราะไม่ใช่การปล่อย น้ำเสีย แต่ความถี่ที่ปล่อยมาเป็นจำนวนมากถึงกว่า 100,000 ลูกบาศก์เมตร และยังเป็นน้ำที่เกิดจากการ หล่อเย็น ทำให้เกิดผลกระทบต่อน้ำใต้ดินไร้ของชาวนา"

ผลกระทบที่เห็นคือ ปีนี้นะพรวัวออกดอกน้อย มาก แต่การจะหาข้อสรุปกรณีนี้พืชผลทางการเกษตรไม่ ออกดอกออกผลตามฤดูกาล ผลผลิตตกต่ำหรือพืชผล ออกผลแล้วลูกไม่โต แคร่แกระ เป็นต้น ต้องตัดสินใจ ด้วยการนำผลทางวิทยาศาสตร์มาพิสูจน์

จากปัญหาดังกล่าว ดร.สุรพลจึงได้ประสานงานขอ ความร่วมมือกับคณะผู้บริหารเครือ เอเอสซี เปเปอรั พันธมิตรสีเขียว ซึ่งเป็นผู้นำทางด้านการสร้างฝายชะลอ น้ำตามแนวพระราชดำริฯ และเป็นที่มาของ โครงการ สร้างฝายชะลอน้ำ ที่บ้านดงคา หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี จำนวน 200 ฝาย เมื่อ วันที่ 30 มีนาคมที่ผ่านมา โดยมีชาวจิตอาสา นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทุกหมู่อาชีพ กว่า 1,000 คนมา ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมในครั้งนี้

"โครงการสร้างฝายชะลอน้ำตามแนวเทือกเขา ตะนาวศรีในเขตอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เริ่ม

สุรพล ชามาศย์ กับน้องๆ พันธมิตรจิตอาสา

ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2553 จนถึงปัจจุบันจัดสร้างไป แล้ว 1,300 ฝาย ได้รับความร่วมมือจากบุคคลทุกภาค ส่วน ไม่ว่าจะเป็นประชาชน สถานศึกษา ระดับประถม และมัธยมในพื้นที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ ข้าราชการ นักศึกษาคณะสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รวมถึงชาวจิต อาสาซึ่งมาจากหลายองค์กร จึงนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ ดี และเป็นโครงการที่เดินตามแนวพระราชดำริ ที่จะ ช่วยกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม อีกทั้งยัง เป็นการแสดงถึงจิตใต้สำนึกที่มีต่อสังคม ของประเทศ ชาติ เป็นส่วนรวม"

อุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรีอธิบายเสริมว่า "ฝาย ชะลอน้ำ" หรือ "เช็กแดม" (Check Dam) เป็นเขื่อน หรือฝายขนาดเล็ก สร้างขึ้นเพื่อชะลอน้ำไม่ให้ไหลลงสู่ ที่ต่ำตามแรงดึงดูดของโลกให้เร็วเกินไป เรียกอีกอย่าง หนึ่งว่า "ฝายแมว" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชฯ มีพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2521 ณ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ความว่า...

"ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัด โดยใช้วัสดุราคาถูก และหาภายในท้องถิ่น เช่น แบริน ทั้งคลุมด้วยตาข่ายปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารขนาดเล็กเป็น ระยะๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินในบางส่วน โดย น้ำที่กักเก็บไว้จะซึมเข้าไปในดินทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ ขยายออกไปทั้งสองข้าง ต่อไปจะสามารถปลูกพันธุ์ไม้ ป้องกันไฟ พันธ์ไม้โตเร็วและพันธ์ไม้ไม่ทิ้งใบ เพื่อฟื้นฟู พื้นที่ต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชุ่มชื้นเป็นลำดับ"

นักเรียนจิตอาสาช่วยกันสร้างฝายชะลอน้ำ

ทั้งนี้ วิธีการจัดสร้างฝายครั้งนี้จะใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ในท้องถิ่นมาใช้สร้าง เช่น กิ่งไม้ ก้อนหิน กรวดทรายและ ดินในพื้นที่ที่จะสร้างเพื่อกั้นชะลอน้ำในลำธารหรือธารน้ำ เล็กๆ ให้ไหลช้าลง และให้น้ำยังอยู่ในพื้นที่นานๆ เพื่อ ซึมแผ่ขยายน้ำให้ซึมลงใต้ผิวดินบริเวณที่ถูกกักกั้นด้วย ฝายชะลอน้ำ ส่งผลทำให้สร้างความชุ่มชื้นในการฟื้นฟืน ป่าเสื่อมโทรม ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น

ผลที่ตามมาคือ สัตว์ป่าต่างๆ ก็จะค่อยๆ กลับมา เพราะทุกชีวิตต้องพึ่งแหล่งน้ำและพืชผลที่ใช้เป็น อาหาร และเมื่อผืนป่าอุดมสมบูรณ์แล้ว มีน้ำแล้ว ทุก สิ่งทุกอย่างก็จะดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งฝายชะลอน้ำจะ เป็นตัวช่วยที่จะนำสภาพนิเวศที่เหมาะสมและความ หลากหลายทางชีวภาพแก่สังคมของพืชและสัตว์ กลับคืนมา และยังคงส่งผลในการลดสภาวะโลกร้อน ในปัจจุบันได้อีก

"สำหรับในปีนี้จะจัดสร้างฝายชะลอน้ำให้ครบ 2,000 ฝาย ซึ่งยังคงเหลืออีก 700 ฝาย ที่เราจะร่วมกัน

ร่วมแรงร่วมใจกันคืนธรรมชาติให้คืนป่า

ทำความดีถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ซึ่งเป็นที่รักเคารพบูชาอยู่เหนือเกล้าของปวงชนชาวไทยทุกๆ คน" ดร.สุรพลบอก และว่า

"ผมขอกราบวิงวอน ผู้บริหารภาคอุตสาหกรรม ในเฉพาะจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะบริษัทมหาชนบาง บริษัทที่อาจจะมุ่งเน้นดำเนินกิจการ เพื่อผลกำไรเป็น หลัก แต่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมในการร่วมกันดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอความกรุณาให้กลับ มาดูแลช่วยกันฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ให้ดีขึ้น ซึ่งอาจช่วยกันสนับสนุนกิจกรรมดีๆ ได้หลายวิธีการ

"เช่น การจัดทำโครงการลดการใช้น้ำในกระบวนการ ผลิตของโรงงาน การลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จาก กระบวนการผลิต การสนับสนุนปลูกป่าเพิ่มเติม เช่น การปลูกป่าชายเลน ป่าเบญจพรรณ การจัดโครงการ ให้ความรักกับเด็ก เยาวชนในการอนุรักษ์และหวงแหน ทรัพยากรธรรมชาติและ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสียไป ที่ ส่วนหนึ่งเกิดจากการผลิตของภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

"และ ควรหลีกเลี่ยงการระบายน้ำเสียที่ไม่มีการ บำบัด หรือน้ำทิ้งที่มีคุณลักษณะที่ผิดกฎหมายลงสู่ แหล่งน้ำ ซึ่งผมถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของผู้บริหาร โดยเฉพาะโรงงานที่ใช้ปริมาณมากในกระบวนการผลิต แล้วลักลอบปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะโดยไม่มี การบำบัด ถือว่าเป็น 'อาชญากรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม'

"สุดท้ายนี้ผมอยากเห็นผู้บริหารองค์กรขนาดใหญ่ใน ภาคอุตสาหกรรม ได้ศึกษาดูงานกับกลุ่มผู้บริหารในเครือ บริษัท เอเอสซี เปเปอรั บ้างเพื่อจะได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ หันมาร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมช่วยกันดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไว้ให้ลูกหลานของ เราในอนาคตอย่างยั่งยืนตลอดไปครับ" ดร.สุรพลกล่าว

เพราะถ้าไม่เริ่มต้นเสียแต่วันนี้ วันข้างหน้าไม่ เพียงสัตว์ป่าและพืชพันธุ์ที่จะไม่เหลือให้เห็น รวม ทั้งคนด้วย

ธนิศ ทองนพคุณ